

Priloga na cilu kod 3 for. na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
 Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakodnevna predmeta molimo na uredništvo upućiti.
 Nepravilna neprimamo.

God. I. U Kalači

Utorak 28. Lipnja 1870.

Broj 16.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnikah zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na cilu godinu, t. j. od 19. ožujka t. g. do 18. ožujka 1871. g. po 3 f. a. vr., na pol 1 f. 50 nov., na četvert 75 nov., a za knježevinu Serbsku 30, 15, 7 1/2 groša.

Uredništvo.

Koja su ona sridstva po kojima se narodne sile izvijaju!

Tri stvari poznajemo, na kojima kao najjačima polugami stoji druževni život: poljodilstvo, obrtničtvo, i trgovina, to je ko tilo narodna života, koje duhom zadahnjiva znanstvenost, a lice ukrasiva umitnost, i zrak ugodan pribavlja virozakonitost.

Nas se na ovom mistu najviše tiče poljodilstvo — koje sjedne strane sastoji iz zemljišta i rukuh diljatni, a sdruge strane iz živinah, koje se odhranjivaju, ili da pomoć poljodilanju prinašaju, ili da hranu i odiću nabavljaju.

Niti je moguće, nitije koristno, ni za slobodu probitačno da se uprava državna o svačemu pobrine. Ta onda mi nebi drugo bili, nego nedorasla dica, koji uvik čekaju da ji roditelji nahrane i zaodiju. Košto je srična ona obitelj, u kojoj se dica tako odgojavaju, da što prije ume na svoje noge stati, i nauče sebi potribna nabaviti, takoje blažena ona domovina, u kojoj vlada

poduzetni duh, koji se neplaši od priprikah, već nepristanice pokušava, na kojem putu bi mogo veći plod svojem trudu i radu steći. Al poklem više ljudi više vide, čuju, i znadu, zatoje u našem viku svake hvale vridno: što se ljudi u svakoj struci svakdanja života sdruživaju, da tako manjim trudom osvoje onaj nauk, kojeg su nikoji za velike muke, i skupe novce sebi stekli, da svoje novčice u forinte sastave, i te u hiljade promine, da se mogu prikupiti one stvari, za koje pojedini dosta novcah nebi imali.

Tko bi dakle tajio da bi one poljodilske zadruge svakdi od velike nužde bile? nu naravno, danas ne više s onim starim oblikom, po kojim su ljudi mislili: dasu ovovrstnoj svojoj dužnosti zadovoljili, ako su svoju u to ime godišnju daću položili, i jedanput u godini danah na divan se sastali. Našeg doba zadatak je neumorljiva dilatnost, i radinost na svakom polju, da onoj novac, kog plaćamo bude i za nas, i za našu bratju plodan, polagano triba izuti onu predsudu: da mislićmo koda smo kaku žrtvu obćem dobru prineli, ako smo kaka društva di se želi plaća članom postali, svaki građanin prama obćine tako stoji; ko u točku špica prama glave i naplotakah; ako je dobro uredjena obćina toće Svim građanom blažen plod uroditi. Akoje zlo uredjena, tko nije već uvižbao, da to žalostan na svakog građana svoj upliv izvija. Dakle ako se u obćini, u okolišu kaka družina za obće dobro zameće, neka svaki građanin to smatra kao, svoj posebni poso, jel je sigurno, daće odtud po njeg zlo ili dobro izvirat. Nije dakle slobodno, od

sebe ovake stvari odtiskivat, koda se nas nebi ticale, jel kako rekosmo hotili, ili nehtili, od njeva upliva nemožemo se odtresti, dakle razboritost to iziskuje : da u tako društvo stanemo, i našim umom i sreom ga podpomažemo da što više dobra za pojedine porodi. Na primer gradi se u okolišu jedna železnica, ko nije već uvidio : daće svaki razuman čovik od te toliko koristi i — mati, koliko svojom pametjnom ili snagom zna i umi osvojiti. Nijeli dakle istina da bi svaki se otimao članom take zadruge postati, da se u svojim okolišu jedna železnica sagradi.

Nu mi ovde samo o zadrugah poljodilski hoćemo da govorimo, koje bi u svakom okolišu za promicanje poljodilstva koristne bile. Zadatak ovi bi bio, kretjat, naputjivat, i rukovodit sastavljanje štediona, u svakoj većoj obćini, da onaj koji ima novaca ove na dnu sanduka bezplodne ne drži, a onaj ko ji treba zna di ji može na poštnu kamatu dobiti, i ne postane plinom oni, koji u kamatu i glavnicu uračunavaju, i nemilom veresiom tegobna uguše. Na dalje poljodilske škole sagradjivat, ili podpomagat, knjige za poljodilce vlastnike i radnike koristne sastavljat, izdavati, i razprostranjat. Naputke po svakoj okolnosti, kake nove svaka godina sobom nosi, vlastnikom i radnikom pridavati, Pokušaje u zemljištam, u odgojavanju živinah rukovoditi, odlične uspjeve prosudjivati, i nagradjivati i radi toga javne pokušaje održavat.

Ne bili to bili taki zadatci — za koje bi trebalo da se najvrjedniji, najučeni, i najdostojanstveniji muževi, svakog okoliša primaju. Ta košto ne živimo samo o riči božjoj — premda nam je Bog i rad naložio tako još manje možemo živiti o samoj politici, i ova druge razborite svrhe nemože imati, nego da odlična mesta zauzimlju ljudi najbolje pameti i srca, da tako zadobiu sridstvo obću korist boljma promaći, drugćie bi politika bila ništa drugo, nego mlatenje prazne slame.

Domaći Poslovi.

O čem se bave na Saboru!

20. Lip. osnova o novoj sgradi kraljevske Pošte i brzopisa predstavljena — bez svake zaprike i opazke primljena, ustupila je mjesto vatrenoj razpravi o sjevernozapadnoj željezničkoj osnovi. Tu su jedni branili prugu Nyitranske a drugi Vagske doline. Nije tajiti da bi obe za korist gornje magjarske potrebne bile, buduć ono drvo koje na goram razte — i gvoždje koje u njemim utrobam zakopano leži, donle se nikad nemože na obću ondašnji žitelja Vlastnikah i radnikah u trgovinu uvesti, dok putevi ne budu naloženi. Al poklem sile zemaljske obedvijuh proizvodjenje nedozvoljavaju, zato kuća na priporuku finacialna željeznička i središnjeg odbora Nyitranskuje primila stim većma : što po najnovijoj ponudi konsortie Stroussbergove — naknada kamatna s 33,900, na 27,220 fr. je sanula.

Nikidan smo već primetili : da učene glave za svaku prugu znadu zamašne navesti razloge, po našem

mnenju i tu ljudi side, koji imadu srce, dakle uz razloge odlučuje i prijateljstvo : gvozdeni putevi ostace skupa obćila, dokse s sadanjih sustavi gradil budu, trebalo biji dakle volji i kesii oni ljudi priostavati, koji bi radi bili u to svoje novce kao u plodna polje duzeća ulagati, da jim velike kamate urode, pa bi ond i o tom umovali : kako bi se željeznice manjim troškovi izvadjati mogle, dočim sad nije im nužno o tom svojoj glave trti, kad jimse siguran dobitak ujamčava, zato j znamenito pitanje g. Daniela Iranjia u sjednici 21. Lip. na ministara gradjiva upravljeno — kojim željah raznati : dali e ministarstvo razmatralo, kako bise u magjarsku i to uvelo: da košto u Francuskoj biva, kamatna naknade oni kotari plaćaju, na koje po gradjenju željeznice po najveća korist spada — takodjer dali e ministarstvo načine prigledalo, kakobi se troškovi gradjeni željeznica kontrolirati mogli. I poklem zimu i oni ljudi osjećaju, koji na trećem mjestu sideć baš navadno opakliam s nezagrću, dali je naredba — na ravnateljstva odpravljena : da se o studenu i treće vrsti kola griju? Iz odgovora g. ministara smo razumili, da se Njegova pozornost, na sve ove znamenite stvari izteže.

U toj sjednici je podnešena i zakonjena osnova o prikupu gvozdena Dunavska mosta kojeg cina po novom ministaru g. Kerkapoljia takoje izračunana : daće iz blagajne zemaljske 6.772,350 fr. izvući, al sdruge stane prepone prometa odrišiti, i dobitka jedan milion dvi st hiljada prineti.

Karlovec. Javlja ju da je ustrojstvo sabora dovršeno i pravila za biranje poslanika skrojena, koja da se Njegovom Veličanstvu na potvrdu podnesu, izaslana je Gospoda : Subotić, Miletić i Polith — da za ovu porabu predstavku sastave.

Dalje poklem je tužba i na Hopovskog ravnatelja povedena, krušedolsko povirenstvo i ovde izragu povesti jeste naputjeno.

Izbor koje muje bilo naloženo : — pridložiti načini uzdržanja Svećenstva, svoj izradak već je Saboru podnio Zajedno prisvojio je sabor — pridlog odbora za romanske i srbske poslove izaslana : — da se Njegovo Veličanstvo zamoli : neka bi pomišana jezika obćine, u sadanjem položaju ostale, a glede onih obćinah koje su Romanom nepravedno izdate — Namistnik Patriarhie pokuša mirno sporazumljenje — s Romanskim Mitropolitom.

Kalača 19. Lip. Danasmo primili velevažnu okružnicu Njegove Preuzvišenosti G. Ljudevita Haynaldia Našeg revnog Nadbiskupa 26. danom miseca Lipnja u Rimu obilježenu. Po toj smo mi katolici lipu jabuku u Rima dobili.

Prečastna Gospoda, Crkve katoličke Duhovni Dostojanstvenici u Magjarskoj, po vižbanju od više godina stekli su to iskustvo : da su ona jila : skojima se u postobičajno hranimo, posvuda ne samo veoma poskupila, nego se po okolnosti i tako umanjala, da se i za skupe novce teško mogu nabavljati — zamolili su dakle Njegovu Svetost : da bi blagvizvolila u postu subote oprost udiliti, — buduć Austrianci — s kojima našinci često se doticaju, i tako već od davna taj uživaju — uz koju predstavku Njegova Svetost Rimski Papa — Sve katoličke Crkve glava milostivo je na sedam godina dozvolio : da svi katolici svake Subate mogu priko sve godine meso blagovati, van Subate kojabi slučajno predilazila slideće svetkovine : Božić Duhove, S. Petra i Pávla, Velika Gospoina

i Svi Svetih, košto i Subote kvatrene, i korizmene, u kojima meso zabranjeno ostaje.

Zajedno milostivo dozvoljava Njegova Svetost: da katolici Svakog Petka mogu ma kakom mastjom jila svoja mastit. — Van Petkova koji padaju u Post kvatre i korizme; u ove petkove samo je maslo i nadalje odobreno, a u one petkove koji bi slučajno prid gori obilježnim svetcom kao za post naredjeni bili, s mastjom svinskom ili drugom spravljena jila, samo je jedanput na dan slobodno blagovat, ujedno Njegova Preuzvišenost označuju: da se ovaj dopust ne izteže na korizmu, glade koje će se uvijek obične naredbe i odsele izdavati.

Takodjer i to nam milostivo izjavlja. da je ovi odpušt samo na 7 godina u Biskupske ruke položen, koji maje dužnost naložena, da ga svojim virnim svake godine izdadu, i naviste. Akoprem naš Prisvitli vrhovni Pastir i nedvoji: da će Njeg. Svetost ovi odpušt iztekom obilježena roka, opet ponovit. Njegova Svetost želi nam razjasniti: da je ovo istom odprost a ne uništenje Subatne posti — jel' u katoličkoj Crkvi nitko ne poseduje vlast, post uništiti, poklem je post naj glavnii izraz, očitovanje, zatajnosti samoga sebe, a na ovomu kano na najčvrstijim temelju opočiva spas sveg čovičanstva, post je za život viraki i čudoredni, to isto: što je zrak za tilo čovičje, dakle sad ovaj odprost tako valja smatrat, da post i nadalje neprodrmana ostaje, već uz postajanje oprosti zakonite obćene duhovne oblasti, ko Subatom meso, a petkom masno jide ne griši, a ko nejide taj dobro čini. Rimaka ova milost će se u našoj Biskupii u Svih Crkvah 4-e Nedilje posli Duhova proglasiti.

Kućni poslovi.

Szonta. Školska stolica (odbor). Kadse kogod za člana odbora školskog odbere, tomuse učini prilično velika čest; i rado primaju to mlogi; nego dikoji samo zato, jermu odabrajuća skupština povikne „živio“; ali takvi, koibi zbog izpunjenja važni, s tim zvanjem skopčani dužnosti volili, malo se najdu. Tobi pako bila jezgra stvari.

Svaki član odbora školskog, postane otcem učenicah, i vodjom ostali žitelja; zato prie svega potribitoje promisliti „da kao otac i vodja dužan jeste često dičicu pohoditi, i prigledati“ idjuli pomljiivo u školu? Svaki učitelj mora imati kazalo imenah, iz kojeg motriti može ono koi iz škole čestje izostaju? takvih učenicah roditelje hoće pohoditi, i lipim načinom navesti, da dičicu svoju uredno u školu šilju; što dase ugodno dogodi; potribitoje što čestje školsku stolicu deržati, u kojoj predjednika dužnost jeste „upitanje; — brez tog nemože biti školska stolica izverstna. Zalostno bi bilo stanje takve stolice školske, kojabi želila da škole samo predsjednik pohadja, ostali pako člani kod kuće dangube. — Što više duševni školah nadziratelji ne samo oni, koi su iz odbora naimenovati da pohadjaju, nego i ostali drugovi, nakoliko vrime dopusti cilom snagom nek nastoje, dužnosti ovoj zadosta učiniti.

Ako bi se našla takva obština, u kojojbi bila obća škola? dvostruki pozor i „brigu triba upotribit svakom članu“ nisuli dica u školi smanjim brojom kadkad zato; jer možebit i u obću školu terčkaju? U takvim slučajju triba roditelje upitati „znaduli ovu neurednost; i ako znadu? zašto terpe? Akobi se im pako po slučaju odgovorilo jerje obća škola live strane“ upravo možedu reći

takvim roditeljem, da u Stvari vire svoje mudrii i duševni bi mogli biti. Mudrost bistra to nosi sa sobom da škola nitje desne, nitje live strane. Jeli kadgod rekao pametan čovik daje katolička škola desne strane? Jakobi i rekao, nie tako, jer u školi ne klamćemo ni ovamo ni onamo; kao što se na izboru dogadja. Ja ni od a, b, c, je neznam dabi desne, illi live strane bila, ali ni od drugih naukah nemogu ni jedno, ni drugo reći. Naštoje dakle roditeljima tako što god virovati?

Ako tako mudrujemo, onda moramo se i ufanja odreći daćemo od mladog naraščaja trizan puk odhraniti, jer tako poserćujuć roditelji poserćujuću dicu će imati; buduć da po proričju „neće plod od stabla daleko pasti.

Prava virska duševnost to nosi sa sobom da dicu našu u obću školu ne šiljemo; ako samo imamo i naše katoličke škole; jer toje vlastite vire odbacenje. Možebit dikoji čovik za malenkost to uzima ali taki veoma fali; jel koi svoje vire važnost prociniti nezna i pod lako uzima; tajće veoma lako postupati, s pravdom, slugam, možebit ženom, dicama i još i domovinom svojom.

U obćoj školi ona više vrsti vire dica hoćedu jedan drugom oštro u oči stati; jer od svog katekete i to moraju učiti „zaštoje ovog ili onog vira prava? i tako rič po rič zavade se, i jedan prama drugom zlobu počme u srdcu nositi; žalostnoje pako stanje takog naraščaja, u koim se tako rano već počima rat virski.

Osim toga berza prominljivost sa sobom nosi, da se ovo sadašnje ministarstvo lako može prominuti sa kalvinskim, ili žudinskim; kakoće onda ovo prometjati škole naše? hoćemose i tamo češati gdi ne svrbi. — Na koliko pako volimo onu zlatnu kako u svaćem tako i u viri našoj — slobodu!!!

Zato mudrieg i bistrieg vića nema; nego da zaderžimo škole naše katoličke! Dostaće biti ako visoko upraviteljstvo priko svojih nadziriteljah nastoji „da se škole u red dovedu pomljiivo pohadjaju, nauke prepisane pridavaju; s ričom jednom napriduju! — Protiv ova nema nitko ništa.

Pl. S—r.

Subotica Opet o ravnopravnosti našeg jezika. Kad sam prija u istoj stvari pisao, koje sam crpijo iz obćeg rada i duha našega puka, nadao sam se, da će naše varoško poglavarstvo tome zlu u naprid doskočiti i na želju ovdašnjeg stanovništva se obazriti — ali kako vidimo, ovo ne samo da nije obštoj želji za dosta učinilo, već u prkos tome ono evo i opet tiska Oglase samo na magjarskom jeziku, koji se tiču ciglo pućanstva, i koje ako bi mu ko i prošitjo, to sam uviren da od njih i 50 na broju ne bi ni jedan razumijo — pa na što su onda ti oglasi, i to u hiljadama primeraka? — da se u zalud obći varoški novac troši i drugome kesa puni — ili na pokon jednoj strani stanovništva našeg da se ugadja, na protiv drugoj strani i to ogromnoj većini da se uprav prkosi i uz nos ide?! dali je to pravedno, iskreno i pošteno? ostavljamo javnome mišljenju i našim puku neka prisudi — koji je i onako umitan sudija nasih svijuh dila. Ta kad isti oglasi ne bi bili i na magjarskom jeziku tiskani, ono se onda ne bi imalo toliko zamerati, i pomisljalibi da se to valjada iz ekonomski — gazdalučki — obzira čini, ovako pak moramo to ili na nesposobnost dotičnih činovnika odbaciti, ili u zlu namiru istih lica upisati. Što se prvoga tiče, to virujemo da mlogi ima nji pozvani, al malo odabrani, koji jezik svoga puka koma

oni služu, i od kojega plaću vuku — kako valja razumu, a kad ne razumu jezik onoga puka kome služe, onda je sasvim naravno da ne mogu biti ni činovnici toga puka; ili ako hoćedu da se krvom narodnim hranu, to moraju i jezik istoga puka naučiti od kojega hranu dobivaju — jer samo tako mogu imati mista u sridini naroda, ako jezik njegov nauče, i u dodiru u istim njegovim materinim jezikom divanu, drugčije će puk punim pravom svoga činovnika koji njegov maternji jezik ne razume, kao tudjina smatrati, i nevirujemo da ga neće danom mu prilikom sa stola gospodskoga ukloniti. — Zato svaki neka se na um dobro uzme koji do sad svoga puka jezik nije naučio, neka se požuri da onaj sebi prisvoji, ako misli stalna mista pri zelenom varoškom stolu imati. Ta kad crkva naša katoličanska ište i zahtiva, da služitelji svetoga oltara, njenog znaju jezik onoga puka kojim svetu misu služu, molitve štiju i. t. d. kako to onda da ne zahtivamo od činovnika svitovnjaka, koji je više slobodan, i koji u našoj obćinskoj službi poslove vrši i uporedo nami stoji, da naš jezik razume? ! svagdar ovo tribamo i moramo zahtivati ako hoćemo da budemo napridni; a hvala milostivnome Bogu da imamo takovih dosta koji jezik svoga puka razumu, i koji su voljni svome narodu poslužiti kako valja, samo nekaim se prilika dade da mogu za obće dobro što korisno učiniti. No nadamo se da će i tome privilegisanim gospodstvu, i vanrednom stanju što skorim kraj učinjen biti, koje je i onako danas na nikog privrivenosti i nametanju osnovano, a prva iduća rešturacija pokazaće pravi izliv želja, i volje našega puka — kada će se ukinit to nepravilno postupanje, te nastat vrime ozbiljno, čisto i dobro, u kojem će se svaki naš stanovnik osićeati zadovoljan, jersmo uvireni daće se tom prilikom na obću želju htiti i morati obzirati, i tako sve po volji ustavna puka činiti, jer ako njegovu ustavnu volju nesmatrate, radi bi bili znati koga zastupate?

Da ne bi ovaj gore navedeni oglas, koji je na ovdašnje stanovništvo upravljen cilj svoju promašio, i dobro pojedinoga okrnjio — to putem ovih naših velecjenjenih novina stavljamo u prevodu našim štovanim štociama do znanja — uvireni: buduć da će ovim putem bolje biti prostranjen isti oglas, nego da ga je sadašnja naša vlast ma kojim načinom kroz svoje Organe rasprostirala, jer je naš list većinom u naš narod ušao — rasprostranjen — kako valjada ni jedan drugi list u početku svome nije bijo — pa time sebi laskamo, da će nam se ovde dati i opet jedna prilika više, da možemo našim puku poslužiti kako valja, i to valjada bolje nego i sama vlast koja tolikih novaca naš puk staje! Dotični oglas slideće sadrži.

Počem je uslid odluke slavnog Magjistrata pod broj. ²⁸⁰⁵/₂₉₇ 1870. rok za posebno prigledanje poreznih knjžica do poslednjeg Srpnja (Jula) t. g. odredjen; to se dotični koji porez plaćaju ovim pozivaju, da se svoje sobstvene koristi radi požure — do rečenog vrimena prid g. Stipana Milodanovića sinatora — u Stojanovićevoj kući, u gombarskom sokaku s poreznom knjigom tim više doći ne propuste, što će posli uglavljenog roka postup zbog istrage — prigledanja — obustavljen biti.

U Subotici na sv. Ivana 1870. *

Bač 18. Lipnja. Na Feliću, kako je to u našem okolišu obće poznato ime; u Kapeli S. Antuna, dne 13. Lipnja je bila slava. Kapela ova, po obćem pridavanju, jeste iz oni vrimenah, kad ono pod vladom turskom morae kršćani potajno božju službu činiti, onda su kapelu

ovu u gustoj šumi sazidali. Jeste pak kapela ova 7 fatih dugačka, 3 široka a toliko i visoka. Godine 1861. darizveljivostju blage spomene nadbiskupa Kunszt sagradjenje novi kor — 1862. poklonioje Martin Pekich bački žitelj jedno zvono od 1 cente i 7. f. 1863. dalaje ovdašnja udova Kata Lipovac nove orgulje. — 1868. je Kapela eripom pokrivena. — 1869. po Eduardu Fichtner lipo maljana, kčemuje polovinu troška dala blaga desna Preuzvišenog G. nadbiskupa Ljudevita Haynald. — 1870. jeste i opet po Eduardu Fichtner darivanjem neki blagi dušah nova prilika Svt. Antuna patavina sgotovljena, i nad glavnom prilikom S. Antuna pustinjaka postavljena.

Ovo umiljato misto je bilo kadgod zabavno grofa Josip Battyány nadbiskupa i velikog župana županije Bačke. 1763. godine 19. Srpnja tuje krizmo obližje okolice narod.

Narod obližnji osobito počituje ovo misto, i priko godine više puti se potruđi ovamo; osobito pak na treći dan Božica, Uskersa, Duhovah, dan S. Antuna pustinjaka Svt. Antuna paduana mnogobrojno se sakupi. Priko godine svaki uvtornik, a osobito u korizmi, uvik se nalazi pobožnog svita, stoga se čestje misa služi. Tko hoće da se iz dubljine serdca Bogu moli, to u kapeli na Feliću mož, tu ga nitko nebudi, a ptice svojim pismama probude i grudi njegove na iskrenie molitve i pisme.

Kroz kišovito vrime, ove godine na Antunovo, podalji svit nije mogo dojt, nut i opet: obližnji je bilo 2—3 hiljade.

Zombor. U Nenadickoj pustari 30. Svib. Više dičaka kod svinja su bili, i jedan od nji ukrade od jedne male divojčice naprstak, na te mire pridružijim se i drugi malo veći dečak i zarati se s onim kojije naprstak sakrio, iztučega i naprstak i još ktomu dva novčića. otme. Na plač, izišav stara žena ode mednji, i prislušav izbijena dečaka njen svinjara, nebi lina uzme štap te pogje za kavgačiom. Nu taj ostavi s ditelinom kolica svoja, i pobigne, vidiv žena damu ništ dosadit nemože, odvuče njegova kolica s ditelinom, prid svoju kuću i porazbaca ju guskama. Sotim ugje u kuću. To se dečaku vrlo na zao dalo, štoje ona njegova kolica s ditelinom odvukla. Nevidiv staru ženu na polju, uzme poštenu batinu, te brzo pogje za kolica, ali stara žena na svoju nesriću iz kujne ga vrebala, kad ga opazi kod kolica, ona brže bolje još bolji štap uzme, i uputise dečaku, i zamane na njeg. Al ovaj se zatrča stergne joj maramu sglave, i uvati babu za pletenice, i udarije o zemlju, batinu otme, s grdnom psovkom više puta jako i nemilo je udari, koja kako se pomoli da ustane, on je za pletenice uzme, i natrag nazemlju položi. Na sriću njenu opazi susid (komšia) od svoje kuće, i brzo pojde k tamo, što vidiv dečak utekne. Sirota stara žena bez nužde jako bijena, i dan današnji oboljiva.

Dragi moji čitatelji! Savitujmo našu dicu, od takova nevaljana dila, bolje bi bilo da ga je otac u škulu poslo učitelju na vrat. Nego ide po kraljevskom drumu, pušć larmajuć neotesanim, sramnim vladanjem. Staće bit od ovaki dok svoje godine dočekaju. Nemožem očitno reć, da pravo kršćansko čisto pravedno srce neuvridim. *)

Marko Jožits, učitelj Nenadicki.

*) A ko ima roditelje taj nekrštenik, neka zakriju svoje lice da ji svit negleda, i odkriju svoja legja da primaju udarce — koje će jim sin nemile pridavat, ako su svojeg zlikovca još i sad nekaznjena ostavili. Ured.

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 16-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

NOVOSTI.

— **Njeg. Veličanstvo** je blagoizvolilo — Gosp. Josipa Mihálovics Nasl. Dulminskog Biskupa na pridlog Hrvatska Bana i odgovorna ministara, 4. Lipnja zagrebačkim Nadbiskupom imenovati.

— **25. Lipnja** čekali su oglašena Biskupa Josipa Štrosmayera u Peštu, di će se tri četiri dana baviti.

— **Kalača.** 25. Lipnja. Ovdašnju Gymnasiu uz koju postoji hranilište, rukovode Jesuite — pitomci 4-og razreda danas su održali predstavu znanstveno — zabavnu na čast Prisvitla Gospodina Ivana Nehiba — Posvetjena Biskupa muža za Crkvu i domovinu veoma zaslužna, uz prisustvovanje Svećenstva, i množe Svitovni Gospodarah i Gospodjah — krasni — Govori, i odvojene Pisme polažu svidočbu o neumornom radu učiteljah, i marljivosti učenjakah, izkreno želimo da se u njima izpuni sve ono lipo — što je priateljskom rukom o toj predstavi opisano — žali bože što zbog nedostačnosti prostora priobćit nemogasmo.

— **U Erdelju** niki **Ivan Verok** taku je vitrenjaču izumovao kojoj netriba vitra i u najtjem vrimenu melje na četiri kamena.

— **U Petak. 24. Lip.** u Pakši bila je velika vatra tako, da je do 40 kuća izgorilo.

— **U Bačkoj županiji** selu **Kernji** dozvoljeno je da nediljčene pazare uvtornikom drži.

— **Zagrebački Sabor** nastavio se 25. Lipnja.

— **U Benkovcu u Dalmaciji** pri saborskim izborima žandari su ubili 2. birača od narodne stranke i više njih ranili.

— **Njezino Veličanstvo kraljica** svaki dan tare suze sirotinji. 22. Lipnja varošici Dejthi opet je dala 50 frt na popravljene izgorene crkve.

— **U Zagrebu** se jedne i druge stranke ljudi zaratili — na što Peštanci primetiše: kod nas je opet bolje — tu se livaci i desnaci netuku, već samo neđivane jedan s drugim.

— **(Zmija i dite)** u Leskvi u Moravskoj: Nika seljakinja uputi se iz jutra na sjenokos, ponivši sobom, svoje dite, koje je imalo nekoliko misecih. Na sinokosu položi dite u hlad i ode na posao. Na skoro ču niko stenjanje, stoga pohiti brže bolje k ditetu; nu imala je i šta viditi. Iz ustijuh ditetovi virila je zmija, debela ko prst. Majka pograbi gad i izvučega; nu djite umre na skoro.

VILAJET.

Francuska. Orleanska bivša kraljevska porodica pozivljauć se na pravo građansko želi dopust, na povrat u do movinu.

Španjulci. Prim nastoji kralja Portugalie nakloniti: da krunu Španjulsku primi. — Admiral Topete za vojvodu Montpensiera, Madez, za Espartera, pridlažu molbenien — dakle nije istina da kandidata nebi bilo, kad već i karliste — staria grana Španjulski Bourbona nadaju se daće njevo Sunce ograniiti

Talianska. Na putu su da bivšem obćene blagajno razsapu zapriku pristave. Ministara financija, koji na-

stoji prihodke s izdatci u suglasje doneti i protivna stranka podupire.

Belgium. Stranka katolička zadobivši većinu, osića tegobu u sastavljenju ministarstva, što više niki scine: da će i nadalje Slobodnjaci na kormilu ostati, samo što bi glave tribalo prominiti. Nu to neidje tako lako — buduć da život stanuje u glavi.

Amerikanci vele da se rat u otoku Španjulskom „kuba“ načinom barbarskim vodi, nijedna stranka ne obdržaje zakone međjunarodne.

Anglia osića da se njezin duševni temelj zanijao — zato pokušavaju sjedinenje jedni s katolikom a drugi s iztočnjakom.

Rusi u većim broju pohađaju zlatni Prag — valjada razgledaju, nebil tu dobra bila postaja na putu u iztok. Generala Fadjejeva Austrio-Magjarske nemila napadnika odpuštali su iz službe. — Prah u oči Europe.

Trgovina i obrtnost.

U Francuskoj malo su se od strah oskudice pojavili. Cina žitaje s 2—3 franka pala samo zobje svoju zadržala. — U Nimačkoj glede Berlina zapadnoj i iztočnoj u raži tri dila lanskog roda će užeti, dočim prolitnja sva litina veselo izgleda. Iz Amerike dobri se privražaju sa svake strane glasovi, Englezi — svoje neće iznositi, al valjada će po se zadovoljno imat, za sad oni za Francuse kupuju.

* **Subotica 24. Lipnja** (u petak). Danas je mlogo rane doveženo na naš trg, ali je sve jagme prošlo i žito je sa 10—20 nov. a tako i zob skuplje prošla od posljednjeg nedilnog vašara. Cine su danas bile ove: žito 4 fr. 60—70 nov.; napolica 3 fr. 50 nov.; raž 3 fr.; ječam 2 fr. 40—50 nov.; zob 2—2 fr. 20 nov.; kukuruz 2 fr. 60 nov. Vrime je vruće i vitrovito.

Po cienjeniku „Pest. Lloida“. Za vunu se jagme prošaste nedilje prikupljeno je do 10,000 maži i to 7,000 češljane a 3000 čojne i piskovne vune — tri tala, inostranom, a jedan domaćim trgovcem, cina je prijašnja ustanovljena, na sajam vunski koji se o srpnju održaje, i ovdašnji i strani kupovaca je već nadolazilo. Poklem su strani vašari dobro izpali — zato se i tvorinarski prana vuna boljma traži, prodanoje do 1,000 m. po 115—145 fr. cinaje nekoliko forinti povišena.

Svinjetina na Peštanskum trgu 27½—28½ nov. funta, teški od 350—450 prodavani, su i 29—29½ nov. Esape da svakojaki svinja ima u Pešti do 40,696 komada.

Repca po 7 for. al još se slabo prodaje, jel nije bilo moguće kolikoću ploda raznati.

Na mast, nije prodaja oma pridana sa sudom platjanaje po 36—36½ fr. uročena 35½ fr.

Šlaninu netražu cina ubiližena 30—31 fr.

Šljive nenalaze za sad kupovce, jelse strani ne javljaju, biliže po 8½—9½ fr.

Prisne kože. Na Vackom sajmu, uz prijašnju cinu bile su kupovane — biližena cina — nimačke volovske kože — teške 22—26 fnt. 72—73 fr. kravie teške 72—73 fr. — 18—22 funtaške 74—75 fr. kravie varoške 26—29 fr. sjabane 24—26 fr. Telećie netraže.

Ovčie dobro se prodavale do 1000 komadu po 140—170 fr. po kakoći vune — kupovalisu jagnjećie —

fatih,
dari-
grad-
bački
ašnja
apela.
lipo.
Pre-
1870.
blagi
na, i
jena.
profa
upa-
ližje

oriko
treći
usti-
upi.
vik
Tko
i na
ama

po-
-3

di-
dne
e i
pr-
ića.
šav
gje
a, i
uče
aca
žao
Ne-
rzo
jne
još
Al
za
ov-
po-
aa-
od
ne.
nji

il-
ilu
au,
bit
eć,

i.
iju
ri-
or
t.

prve vrsti 128 fr. banatske bila čurčinske 108—110 fr. crne 115—120 fr. polušarke 35,000 kom. 115—120 fr. po 102 kom. računajuć.

Učinjenekože. Traženesu najviše rapave.

Svakojaka roba lakomice se kupovala — no ljudi sebe i svoje stane miluju ukusno zaodivati, hvale slavianske trgovce da dobro platjaju i mnogo potroše, no to osičaju naše kese — dakle i u Pešti opaze : — da slavianski narodi na odilo više troše nego drugi, ta to ništa nebi udilo — ako bi i to od svakud se posvidočavalo : da više i rade i zasluže.

Cina rane.

Maža ili centa razumi se požunac po težini na funte

Staje ?	Kako ?	Di?	Teškoć		Vridi		Di?	Teškoć		Vridi	
			cta	ftnt.	frt	kr.		cta	ftnt.	frt	kr.
Žito	28 Lipnja Banatsko		83	5	5-20	u Baji	—	—	—	—	—
"	"		84	5	20-30	"	—	—	—	—	—
"	"		85	5	30-40	"	—	—	—	—	—
"	"		86	5	55-65	"	—	—	—	—	—
"	"		87	5	70-80	"	—	—	—	—	—
"	"		88	5	80-85	"	—	—	—	—	—
"	Bačko		83	5	5-20	"	—	—	—	—	—
"	"		84	5	20-30	"	—	—	—	—	—
"	"		85	5	30-40	"	—	—	—	—	—
"	"		86	5	55-75	"	—	—	—	—	—
"	Tisansko		83	5	10-25	"	—	—	—	—	—
"	"		84	5	25-35	"	—	—	—	—	—
"	"		85	5	35-45	"	—	—	—	—	—
"	"		86	5	60-70	"	—	—	—	—	—
"	"		87	5	75-80	"	—	—	—	—	—
"	maodkud		88	5	85-90	"	—	—	—	—	—
Napolica	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
"	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
Raž	"		78	3	35	"	—	—	—	—	—
"	"		79	3	40	"	—	—	—	—	—
Ječam	"		68	2	60	"	—	—	—	—	—
"	"		70	2	90	"	—	—	—	—	—
"	"		72	—	—	"	—	—	—	—	—
Zob	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
"	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
"	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
Kukuruz	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
Gra	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
Proja	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—
Gšicaoru	"		—	—	—	"	—	—	—	—	—

NAŠA ČITAONICA.

Gazdaluk.

Tkose misli lakoće uvidit : da onaj zanatlia — koji sebe pritereši, svaki dan od svoje snage gubi, i to manje i gorje vrši svoj poso, a ovako vršeni poso uvik po manje hasne prinaša.

Isto takosmo sa zemljištom, ako se ovo razprostranja, a broj živina manji postaje, naravno je : da će mo ove strašno moriti, ipak nećemo dokolni postati ornice uredno dilati, biti će dakle više radnje, tanje žetve, sitniji vlati. Misto litine napridovat će trava, koja neobičajje brašnavo zrno izdavat, i uz ovako gazdovanje misto sporenja klasa, nad malenim tilom narastje našoj marvi samo glava.

A da mi štoci nereknu da ja umim samo pogriške odkrivat, zato ću i to kazat što bi ja činio, i što u ozbilo i činim. Nu a ko bi se ko našao koji bi ovaj poso boljma razumio, neka nam razlaže, jaću ga, dragovoljno slušat,

ta nije manja kripost pomnjivo učit, nego revno poučavati.

Prije svega kućevno gospodarstvo triba urediti — radi toga postarati ću se : da mi čeljad dobru hranu i hodiću dobiu. A glede moje supruge i dice uvest ću običaj : da se ne zakrivaju svilom, i kumašom već cicom, buduć daje siromašno i mlado čeljade onda lipo, a koje u cic obućeno. Ništa nije grdnije, nego svilom započet pa na pamučnom svršit.

Za kućnim uredit ću poljašno Gospodarstvo, prem da je red duša života, Bog isti je po redu ustanovljenom svit stvorio, po redu ga i danas upravlja, kako bi dakle mi ljudi mogli bez reda živit.

Iz među svega triba mi najprije zemljišta uredit, a njevo uređivanje u tom sastoji : da se u jednake komade obredomice podili. Tako da svaka struka litine svake godine podjednako u ornicu dolazi, koja će tako onda i zrno podjednako u hambare prisipat, jel ako ornice nebi bile podjednako obredomice razdijeljene, sgadjalo bi se : da bi o plodnoj godini, u manjem komadu imo onu vrst litine, koju bi u većoj miri hotio ploditi; i tako sva naša sudbina u ruku božji sastoji, dakle da barem napridak neurednim razdilenjem nekvarimo. Što bi nam prudilo, ako bi jedne godine mnogo litine iste vrstinasijali, pa bi možda ta najmanje ploda donela, što je naš gospodarluk više vrstnii — tim je glede većeg oštetivanja boljma osiguran. Zajedno potribnoje narav zemljišta poznavat, dakle razborit gazda neće to sijat i sadit, o čem zna : da zemljište nemiluje. Košto svaki želudac bez razlike svako jilo nemoze s kuvati, tako ni zemlja svaku vrst litine ne prima.

Ante Sabély.

Divan.

Mladež je svakom narodu ono, što je zenica oku, koja ako je bistra, sve je tilo moćno ako se je dakle u mladež kaki zao običaj uvukao — toće sav narod — nalčiti onom drvetu : kojim su se do srca ukopali crvi, da njegovu strovalu prouzrokuju. — Među naši običaji za crv priznajemo tako zvane divane, di svetkovine, baš vrime kada bi je tribalo poučavat, i više redi poslene dane, kada bi valjalo neumorno radit, naša mladež provodi. Nesmim se usudit onaj metež na papir stavit, koji se dogadja po divani, jel bojim se, da ću ukus bolji ljudi pokvarit. — Tako ću govorit ko kad svekar svekrvu psuje s namirom : da ga i snaja razumi.

Bunjevac koji svoju kćer na divan šalje, dvije domaćeice u kuću postavio, kakono vele matku i katku. Matka gazduje na jednu a katka na drugu stranu. I to takom vištinom : da se više puti dogodi, da od ista meča žita, kojeg je mati od otca spremila kćer odvadi koju icu, a ko ni zašto drugo, a ono barem na kreč gazdarici na divan. — Naši ljudi tako su nemarni u nutrašnjem gazdovanju, da samo onda opaze da nema žita u hambaru, kad mu se praznina u svoj veličini ukaže. A nike smutljive ruke radnja u podrumu, onda mu se da vidit, kad iz mijane mora donet vina da nezaliva vodom božićnu svićicu. Mnogi su radi znat šta bi rekla gazdarica, kad bi se gazda usudijo na sukob s njezinim jeziku iziće i zapito : ženo za boga di je rana, dili je vino! Bogat čovče i to tije čudo, neznaš da svaka kuća ište jisti, ti se ništa nestaraš, već samo za gotovu zdilu sidnes! Nemoj se ljutit već ko i drugi žita uzajmi na novu ranu, a vina baš nemoramo mi imati u

podrumu. Sa ovakim odgovorom obično su naši Bunjevci zadovoljni, misle : da je njeva dužnost uvoziti, a ženina raznositi.

Razmatrajuć po najviše za mog još mladjanog života, i mučno stanje mog mila roda, nećem zamiriti ma baš side brade starci, ako njevu pozornost na jednu domaćinsku dužnost obratiti molim. Valda će mi još i u dobro primiti, ako im pokažem provale, kudjim žito vino, mast i. t. d. — smišice idje. Ne zato konda te provale nebi bile poznate, nego se ufam da će virovatnije postati ako se pisane vide. — Najprije ću jedan razgovor pripoviditi, koji sam čuo od jedne bogate divojke. Čujmo po meni nju! Ona kaže : Ja plaćam gazdi Baši za divan tri zasipača čista žita vrhom — dakle dvi viko pijacke. Tri forinta novaca, tri ize masti koje — da nebudem gora od druge, tako izmirim, da bi ji ma ko i u pet primio. Za ovaj trošak zna i mama i čiča. — Zar ima i drugi troskova zapitahu dalje! Ima borme za koje se moram sama starat. Sad je čudan običaj. — Sad moramo mi divojke nabavit sve pokućstvo gazdi, na divanu jel kao bogate divojke sramota bi nam se vidilo : da nam momci u kuću s tranjavim pokućtvom dolaze. — Moramo stolice, ogledala, zastore i čaršape na krevete nabaviti, — staklene koršove — jel naši momci kod kuće, piju al no na divanu vodu iz djuguh.

To draga moja košta mnogo novaca, ta tako do 10 forinti i na tu sitnariju potrošiš? — Da je deset forinti nobi nikom ni kazala. — Više puti i do pedeset forinti nije dosta. — Jel ako kojeg od momaka slučajno uvridim n. p. vode mu na njegovu zapovid nedodam, neotice u šali luckanom ili baš lolom ga nazovem, — ima punovlast sve u sobi na moj račun polupat, znajuć da ja ni druga, ko gazdinske divojke — neće mo ga tužiti. —

Plaću naknadimo malo mama, malo ja : sama. — Pa odkud reknem opet dalje? Ta odtud, da nam žito sav komšiluk melje, a mastjom svoj kupus zapržava. Pa nije li to za boga grijota? Istina je, ali mama veli opet je bolje nego da čiko zna za svašto, biće manje griha u kući, za sad sam čuvenog govora onaj dio priobćio koji se tiče odnosno gazdonanja Matke i Katke ujedno, a drugi put ću o pogibelji čudorednosti priobćiti koja strmovratice toni po divani.

Zvonimir.

Divojci na studencu (bunaru).

Kad si sele milostiva,
 Angjela mi slika živa. —
 Kad si blaga umiljata,
 Divnim darom pribogata. —
 Kad si tako razdragana,
 Te s ljubavi razigrana :
 Sklona žednom vode dati,
 Koj s ljubavi žedju pati. —
 I ja sam ti žedan Sele,
 Koj te molim srcem vele :
 Daj mi dušo duše moje,
 O ne koršov — serce tvoje!
 Koje kuca rodnim tikom,
 Da se zoveš našom milkom.
 Našim duhom, našim zborom
 Potverdjujuć svagdi tvorom. —
 Tad će rodu od iztoka,
 Sinut sunce iz tvog oka!
 Njemu bit ćeš ponosica,

Dična kćerka krasotica,
 Zvati ćeš se lipotica!

Bunjevac.

Jakov dodje žedan
 K studencu vodice ;
 A tu ga napoji
 Diva iz vedrice!

O i ja kraj vode
 Čekajući žednim :
 Nebi l' napojila
 Ustima me mednim.

St. Vraz.

SLOVNICA.

O bunjevačkom jeziku.

Nemogu prišutiti, da neprosborim i ja nike riči, na opazku g. spisatelja : „O pravopisu Bunjevačkom ;“ u br. 14. Bunj. Šok. Nov. Veli on odmah u početku svoga predmeta, da lista ovoga nije najstrožji nalog razvijati književnost slavnoga našega jezika. Jamu odgovorim : Upravo nam je potriebno, da nam se jezik po ovih novinah razvija, da se očisti od svojih pogrišakah, te tako da sjaji u pravoj svojoj bitnosti, vlastitosti. Stabalce, da jednom željnim urodi rodnom, ima se pomnjivo čistiti, od svake kupinje, drače i nehasnovite grančice, koje bi ga pričile u svomu razvitku i plodonosju ; nu ne samo to, to još nije dosta, nego se ima takodjer oplemeniti, nakalamiti. Ovako je isto s jezikom našim. Želimo li po jeziku postignuti svoju namiru, da nam jednoč uzplodi željnim plodom znanosti : a mi ga nastojmo očistiti od njegovih ljagah, nastojmo ga izpraviti s nikim pravilom, koje-no daje pridmetom o kojih pišemo ili govorimo, lice, daje kus da tečni je bude sluhu ili pisanju. No kako bi se mogao naš jezik izgladiti, izravnati : ako ne po slovnici, koja nam ima služiti kazalom na polju književnosti?! Pri svem nam je jezik najpričji ; jer kako bi mogli n. pridovati u znanju, u nauku, neimajući sredstva, s kojim da si ono pribavimo? Kako bi mogli sgraditi kuću, da neimamo temelja, na čega bi sgradu položili? Svašta se na svitu ima od temelja početi, da stalno može obstojati, inače je sav trud uzaludan, te neima nikakvog uspjeha. A namira našega rada, našega poslovanja jest, izobraziti svoj narod nesamo u drugih naukih, nego takodjer u milomu svomu jeziku. A jezik ovaj, koji je narodu našem toli drag i mio, da čisto mu se razžari lice, oči vatrom sivaju, kada u tudjini svojim sluša jezikom progovoriti koju ričcu ; jezik, velim, ovaj, koji se je kroz toliko vikovah sačuvao kod našega naroda (t. j. medju Bunjevci) u istočnoj svojoj čistoši : sad da se zanemari? Ah ta bez toga nemože naš narod znanost i književnost ni prigrliti ni obljubiti! No neima drugoga orudja postići ovu svoju svrhu, naime, izobraziti svoj jezik — buduć su nam ga u Bačkoj iz učionah sasma izključili, — nego pofaljeni ovaj list, kojegaje glavna zadaća, prosvitliti svoj rod u svakoj struci znanja.

Jezik jest duh naroda, koji ga živi, kripi, a napokon i bodri ga na plemenita dila. Obstojanost svoga naroda, osigurati ćeš izobraženjem njegova jezika. Pogledaj Magjara, Nemca, Francuza, Engleza : čim se ovi hvale ponajviše, čim se ponose većma, nego li svojim jezikom? — ali i najviše rade o razvitku njegovom. A čim bi se mogli i mi što više ponositi, nego li svojim jezikom, koji je u izgovoru taki mehk, umiljat, milozvučan i medotečan, da i onaj, koji ga neumije, rado sluša. Pak propuštaj jezik, propustit ćeš s njim i duh naroda, to jest one duševne vlastitosti, koje su s narodnošću spojene. Iztrebom jezika, pristane narod biti onaj, koji je prije-

bio, iztrebom jezika, izumre i narodnost, te narod postane, da ne rekнем. izrodom. Skoro bi mogao reći, da onaj, koj se odmetne od svoga naroda, dakle, koji zataja svoj materinski jezik : nemože ni biti čvrstoga značaja čovik, to jest na političnom polju nemože ni biti viran sin svoje domovine; buduć onakav nenastoji sa svojom sposobnošću, sa svojim znanjem koristiti svojoj domovini, nego radi samo, što god radi, za svoju vlastitu korist. Ta tužno nam ovo iskustvo potvrđuje. Koliko ima u Magjarskoj takovih ljudi, koji se odmetnuše od svoje narodnosti, postavši samo imenom Magjari, pak upravo ovi prave ponajviše razdor i neslogu u domovini. A zašto to? Zato jer su takovi pristrani, — koji gđi bolje tamo dulje — kojim nije stalo do blagostanja mjednoga naroda, nego samo kako bi si natrpali kesu, ili kako bi si pribavili hvalu i dikn prid svitom. Neka bude svaki viran član domovine, ali neka ne zataja ona mlika, kojeno je sisao, neka nezaneka onoga jezika, s kojim bi odgojen i odhranjen od kolivke počamši, tia do doba zrilosti. Bio je naš narod i prije svomu vladaocu iskren i viran, ali se nije stidio svoga imena, a s njim ni jezika. Čovik, kad se izneviri svojoj materi, koja ga je odgojila, koja ga je pestovala i njegovala dan i noć, za njeg ne jednu probdila noćcu, komu će biti onda viran? Isto tako onaj, koji prezire svoje bitće, svoju narodnost, u kojoj se je porodio, u kojoj odhrasto, kaki će biti onda narodnjak? Nikakvi. Ovakovi su ljudi najgorji u političnom gledištu, jer takvoga čovika srce nevuče svomu narodu, a pram drugim pako narodom hladan je; gospoduje indi nad njim prokleta sebičnost, koja nikomu neželji dobra, samo sebi. A da narod ovaj naš, koji u srcu svomu nosi klik svake plemenitosti, koji svojim jedino jezikom može odkriti nježna ona čustva, koja mu griju grudi naprama svakomu : postane izmetom ljudskim, te tako da se sa milim svojim jezikom utamani? Ne dao Bog! Ne, braćo, toga nesmimo dopustiti, dapače nastojmo ga oživiti, probuditi ga iza sna mlitavosti, nastojmo mu prosvitliti onu tminu, u kojoj je čamio do sada, u kojoj bio, žalibože, ruglu izložen prid ostalim narodom. Da, ruglu biaše izložen jezik naš, a jezikom i cili narod, svojima sam ušima slušao govoriti : Neimaju Bunjevci ni slovnice, kakvim bi oni pravopisom mogli ustanoviti jedan list? A ne razboriti ovi klevetnici neznaju, da se izvor Bunjevačke književnosti u Hrvatskoj i Slavonii, nalazi; neznađu da ovih književnost i slovnica valja i za Bunjevce, buduć jednoga su te istoga jezika.

Napred indi braćo, gledajmo, nastojmo, da nam se jezik izobraži, koj nas ima razblažiti na prostoru književnosti; držmo te! nepropustimo nijednoga časka za svoje dobro, ta valda ima još i za nas jednu jutrnjica, koja bi nam navistila skori osvanak biloga dank! Samo budmo složni s Hrvatom, držmo se onih slovničnih pravilah; koja su nam Hrvati pripisali, inače bit će zidanje babilonskoga tornja, bitće nam smiša u jeziku, te nećemo moć jedan drugog razumiti.

Pravopis slovnični, nije sastavljen samo po naričju Hrvatskom, nego takodjer Slavonskom, Bosanskom, Hercegovačkom, Dalmatinskom indi i Bunjevačkom, Istrijskom, Srbskom i Crnogorskom : dakle ne, kako g. Peka-nović veli : da Hrvati zato pišu sa „ie“ ili „je“ jer se kod njih u izgovoru čuje dvoglas. Negovori se ni na jednom mistu sa jekavštinom, kano na primer : čoviek, čovjek; nego ima mista i u Hrvatskoj, gđi jedni govore ikav-

štinom, drugi pako ekavštinom, pak zato su slovnicom obadva naričja sastavljena. Isto se tako nalazi i u Bačkoj : naši Bunjevci govore ikavštinom, a srbli ekavštinom. A nebi li bilo umjetnije, da se ovaj dvovrstni način govorenja u pravopisu sjedini, te tako i jednom i drugom bude pravo. No ima još i drugi razlog s kojega dobro kadkada upotrebiti „ie“ ili „je“ u pravopisu; na primer u izreci ovoj : bila ruža, bila u biloj, čaši — pak ovakovih primerah ima još mnogo drugih, — ovdje nemožeš razlikovati pridavnika (adjectivum) od glagolja (verbum). Nije li spretnije ovako pisano : „Biela ruža, bila u bjeloj čaši. Po pravopisu ovom neće se prominiti smisao riči, još manje pogriškami ružiti jezik, kano što se je izrazio g. Peka-nović : Svrnimo samo oči na druge jezike, pogledajmo samo magjarski jezik, iz koliko naričjah je sastavljen pravilni način jegova pisanja, koja naričja (dialectus) svi se slože u jednoj slovnici. A što da rekнем o nimačkom jeziku? i. t. d. Po takvom pravopisu nekvari niti se neruži jezik, jer ga zato svaki Bunjevac može razumiti. No sasvim tim ima ovdj mnogo važnije pogriške, za koju bi se imali zauzeti gg. pisci, a to je : što mnogi neupotrebljavaju vlastitosti našega jezika, što mnogi kad Bunjevački pišu, madjarski misle, prisiluju jezik na madjarski slog. Ovdj imamo potražiti ljage, na to moramo paziti, pak će nam biti jezik čist. Istina doduše da jim za zlo pripisati nemožemo, buduć što su još početnici : ali ipak valja nastojati, koliko je preveć možno jezične mane popraviti. Valja nam opreznim okom pratiti književnost Hrvatah, koji su se već uzpeli na višji stepen izobraženosti, glede našega jezika, pak sada, gđi nam uztrema, mogu uvik preskočiti, u pomoć. Njihova književnost mogu nam poslužiti upravom, kojim bi načinom mogli pospješiti najlakhše preduzetu zadaću. Bunjevci su u sebi veoma slabi sebe izobražiti u njihovom jeziku, zato jim je nuždno virnu desnicu pružiti Hrvatom, pa kad jednodušno budu dilovali na polju napredka, onda će jim poći lakhše za rukom odoliti tere-tom, s kojimi se sukobiti moramo u životu. Jedan duh mora da lebdi nad ovim narodom : a duh onaj neka bude književni jezik, koji da jim osičanja i želje sjedini, da se porazumiti mogu, kano braća jedne te iste poro-dice. A kada, posli dugotrajne noći neukosti, bude nas ogranulo žarko sunašće prosvitka : onda, onda budimo uvjereni, da će nas potomci naši zahvalno spominjati i onda, kad budu nam kosti počivale pod černom zemljicom, i zahvalnimi natapati suzami u duhu naše tužne grobove; naše, velim, koji smo sačuvali, kano jedinu jim otačbinu — Bunjevački jezik!

Vuk — o — ć.

Visina vode Dunavske.

Pešta 27. Lipnj. 6' 11" opada
nad 0 — „
Požun 27. Lipnj. 6' 5" opada.
nad 0 — „

Poruke uredništva.

Kalača : G. M. P. nisam mogo upotribiti. — Szent-István : G. S. V. S koroće dojtj na red, — Vaškut : G. I. M. Pisan : Oj nebeska, jel vaš? odpišite. — Zombor : G. I. P. mislim da ću ukoristit.